

Onderwijs als partner van ondernemingen

W.J. de Ridder

De Tijdelijke Adviescommissie Onderwijs en Arbeidsmarkt (commissie-Rauwenhoff) heeft haar werk gedaan. Eind mei jl. is het eindrapport gepubliceerd waarmee in ieder geval werd voldaan aan de eis dat de commissie snel moest werken. Tegelijkertijd gaf minister Ritzen uiting aan een ander typerend staaltje van moderne politieke besluitvorming. Want er waren natuurlijk lovende woorden voor het rapport, maar er was ook de mededeling dat de minister eerst over drie maanden met een oordeel komt. In een mondige samenleving mag zelfs hij niet voor zijn beurt spreken: het woord is eerst aan 'het veld'. Pas dan wordt de balans opgemaakt en trekt de politiek haar conclusies. Hiermee wordt ook bereikt dat onderwijsproblemen niet langer uitsluitend aan onderwijsdeskundigen worden overgelaten. Ook anderen mogen zich over deze vraagstukken uitlaten.

Het rapport van de commissie-Rauwenhoff is een verademing. Het toont durf omdat een zo complexe materie in de kern wordt aangepakt. Het kernthema van het rapport is namelijk: "de school moet zelfstandig kunnen beslissen over haar onderwijsaanbod en moet daarbij bedrijfseconomische overwegingen kunnen maken" (blz. 31). Later vervolgt de commissie: "De school moet wel zichzelf blijven. Zij moet een cultuur opbouwen waarbij dezelfde organisatie zowel onder overheidsregime en de daarbij behorende normen werkt als door middel van contractonderwijs additionele inkomstenbronnen aanboort" (blz. 46).

Deze opstelling van de commissie-Rauwenhoff heeft gevolgen die naar mijn oordeel nog niet voldoende zijn uitgediept. Twee aspecten verdienen meer aandacht: de bestuurlijke relatie van de onderwijsinstellingen met het bedrijfsleven en de waarschijnlijke toename van het aantal 'drop-outs', van mensen die een grote kans hebben de door de school te verwachten eindprestatie niet te kunnen leveren en daarom voor de school niet interessant zijn om te worden toegelaten.

Dat onderwijsinstellingen in de visie van een commissie als deze als zelfstandige organisaties moeten kunnen functioneren, is niet verrassend. Ook is het niet verrassend dat de leiding uit professionals moet bestaan, wat er onder deze term ook moet worden begrepen. Het is consistent dat in de voorstellen een parallel met de onderneming wordt getrokken door boven de directie

van een school een, op een raad van commissarissen gelijkende, bestuursraad te plaatsen. Deze bestuursraad benoemt de directie en houdt toezicht op het beleid.

Hier rijzen enige vragen. De commissie noemt participatie van deskundigen uit bedrijven in de bestuursraad niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk. In de praktijk toont het bedrijfsleven echter niet veel belangstelling en heeft het ook weinig capaciteit om in het schoolmanagement te participeren. Dit geldt te meer naarmate het onderwijsniveau hoger is. (Vandaar dat de commissie wel leer-werkcontracten voorstelt voor aankomende vakmensen, maar zulke voorstellen in het middelbaar- en het hoger beroepsonderwijs niet doet.) Het is nog maar de vraag of het bedrijfsleven veel mensen in huis heeft die op het onderwijsterrein deskundig zijn. Onderwijs geven en ondernemen zijn verschillende activiteiten die ieder eigen vaardigheden vereisen om het werk naar behoren te doen.

Waar moeten de leden van de te creëren bestuursraad dan wel vandaan komen? Waar de zogeheten instellingen van particulier initiatief als produkt van de verzuiling in ons land in grote aantallen zijn opgericht, is er in deze sector reeds een chronisch gebrek aan goede bestuurders. De commissie-Rauwenhoff maakt dit tekort alleen maar groter. Daarom zou men de vraag moeten stellen of er mensen voor dit 'vak' kunnen worden opgeleid. Zijn het de afgestudeerden van de bestuurskundige opleidingen die de scepter moeten gaan zwaaien in non-profit-instellingen of moeten onderwijsinstellin-

gen opteren voor vervroegd uitgetreden; in het onderwijs treden immers velen vaak zeer vervroegd uit, maar zijn zij geschikt voor dergelijke functies?

Ook het probleem van de drop-outs komt in het rapport van de commissie-Rauwenhoff onvoldoende aan bod. De bedrijfseconomische zelfstandigheid van de onderwijsinstellingen draagt ertoe bij dat leerlingen met een slechte kans op het behalen van het eindexamen worden geweigerd. Zij zijn te duur. Naar mijn mening had de commissie voor dit vraagstuk een oplossing moeten aandragen die past in het kader van de ingeslagen weg: wie niet voor een leer-werkcontract in aanmerking komt, zou een plaatsingscontract moeten kunnen aanvragen. Volgens dit idee worden werklozen met een plaatsingscontract niet geschoold maar individueel begeleid bij het vinden van een baan. De begeleidende instantie, vaak een commerciële organisatie, ontvangt een flinke beloning als de werkloze gedurende een bepaalde tijd een reële arbeidsplaats bezet. Werkloosheid als koopwaar. De plaatsingsbeloning zou hoger kunnen zijn naarmate de duur van de werkloosheid langer is. Trouwens, als scholen het uitvoeren van plaatsingscontracten mede op zich nemen, snijdt het mes aan twee kanten: de school leert de arbeidsmarkt goed kennen en heeft een nieuwe bron van inkomsten.

Wie onderwijsinstellingen zelfstandig wil maken, moet geen plaats in een bestuurscollege opeisen maar moet ruimte bieden om scholen een bijdetijdse eigen identiteit te geven met goede winstmogelijkheden. Alleen dan kunnen ondernemingen pas goed met het onderwijs tot zaken komen.